6. Nyugat-Európai Magyar Presbiteri Konferencia – Holzhausen 2008.márc. 14.-16.

Bevezetö előadás a HITVALLÁSAINK témához:

Az „APOSTOLI HITVALLÁS" – mint a kereszténység közös hitvallása

Kedves Hallgatóim,

Hatodik alkalommal gyültünk össze presbiteri találkozóra, itt a nyugat-európai magyar diaszpórában. Célszerűnek és jónak tartom felelveníteni eddigi presbiteri találkozóink témáját, azért, hogy az összefüggéseket is lássuk és beleilleszthessük idei konferenciánkat abba a találkozó-sorozatba, amelyet mi tudatosan választottunk már évekkel ezelőtt, hogy magyar presbitereink számára nem csak az évi találkozások lehetöségét nyissuk meg, hanem egy tovább-képzést is biztosíthassunk.

I. 2003-ban találkoztunk elöször , - a 2000-ben alakult „Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége meghivására – s azóta minden évben egybegyültünk a virágvasárnapját megelözö hétvégén itt , a németországi Holzhausenben.

Az elsö alkalommal együtt ismerkedtünk a „ Presbiter" szó fogalmával, annak újszövetségi tartalmával és a presbiterek és gyülekezeti vezetök feladataival. Ezen az elsö konferencián beszámoltunk egymásnak magyar protestáns gyülekezeteink helyzetéröl – föleg a presbiteriumok munkájáról és gondjairól.

II. 2004-ben a témánk ez volt: „Gyülekezet-épités a nyugati diaszpórában". Ezen a talákozón a „gyülekezet" fogalma állt a központban, annak bibliai alpjairól beszéltünk , majd egy felmérést végeztünk a mi itteni magyar diaszpóra gyülekezeteinkröl.

III. 2005-ben kitekintettünk a nyugat-európai magyar diaszpora határain túlra és arról beszéltünk, hogy mik a mi gyökereink és milyen kapcsolatban állunk mi a Kárpátmedence magyar protestáns egyházaival? Kerestük, hogy mik a lehetöségek egy kapcsolatfelvételre? Erre a konferenciára hivtunk magyarországi elöadókat az evangélikus és a református egyház részéröl (beismerem itt, hogy az unitárius kapcsolatokra akkor nem figyeltünk -ez hiba volt - de késöbb ezt is pótoltuk!). Azon a konferencián kaptuk az indíttatást - a Magyar Ref. Presbiteri Szövetségtöl -, hogy egy sorozatot inditsunk és minden évben tudatosan és koncentráltan csak egy témával foglalkozzunk. Ezután igy alakultak az évi témák:

IV. 2006-ben a központi témánk ez volt:" Ismerd meg a Bibliát!" Azon a hétvégén kizárólag a Szentirás könyveivel foglalkoztunk.

V. 2007-ben a témánk ez volt: „A kereszténység története – különös tekintettel a magyar protestantizmusra". Itt hallhattunk elöadásokat a keresztény egyház történetéröl a kezdetektöl a reformáció koráig, majd az evangélikus , a református és az unitárius egyházak létrejöttéröl a reformáció korában és ezek kialakulásáról és elterjedéséröl magyar területeken.

VI. Idei taláklozónk témája e sorban egy fontos állomás: Hitvallásainkról szeretnénk többet megtudni! A Szentírás és a hitvallások a protestáns egyházak „alapkövei".

Idei konferenciánk bevezető előadását én vállaltam el és ezzel megpróbálok alapot teremteni a mai következő két előadó számára, akik majd az evangélikus és a református egyházak hitvallásait ismertetik – számunkra nyilván magyar vonatkozásban is. Az én témám a kereszténység kezdeti századaiba vezet vissza, mig a következő előadások a reformáció korát elevenítik majd fel.

Ezt a történelmi hátteret tisztázva, most az elöadásom fö pontjait nevezem meg:

I. A „hitvallás“ fogalma

II. Az ös-keresztények legismertebb hitvallásairól általában

III. Az „apostoli hitvallás“ tartalma

IV. A „niceai“ hitvallás rövid elemzése

I. Mit értünk „hitvallás“ alatt? - a fogalom tisztázása

A latin: „credo”=én hiszek ige fogalmát átvette a keresztény egyház a hitvallásra vonatkozóan. Így – főleg teológus-körben - beszélünk ma a „credoról”, s ez alatt mindig a hitvallás szövegét értjük, pontosabban, mi magyarok az „Apostoli hitvallást”.

Egy lexikon szerint: „Egy hitvallás a nyilvános kifejezésre juttatása annak, amit egy személy, vagy egy közösség hisz és amit megvall“! (Wikipedia, freie Enzyklopädie)

Nagyon világos a magyar nyelvben ennek az öszetett szónak „HIT-VALLÁS“ a jelentése: A hitemet megvallom, a hitemröl vallást teszek , azaz nyiltan kimondom, amit hiszek. Még pontosabban igy is fogalmazhatnám: megvallom azt, hogy kiben hiszek, ki az én Istenem – vagy ki a mi Istenünk? (ismert olyan hitvallás, amely az egyes-számot, - azaz „hiszek, vagy hiszem…“ , de van olyan is, amely a többes számot használja, azaz „hiszünk, vagy hisszük…“ – ez utóbbira példát az elöadás utolsó pontja alatt találunk).

A hitvallásoknak mindig az a szerepük is meg volt és meg van, hogy meghatároznak egy közösséget, „egy -házat“, amelyet éppen ez a hit jellemez. Ezzel megkülömbözteti magát e közösség a többitöl!

A „hitvallás“ kimondja - minden vallásban - a központi hit-igazságokat, amelyek az illető vallást meghatározzák. Így megismerhető az illetö vallás Istene (vagy az, amiben e vallás hivei hisznek!)

Példa ennek szemléltetésére: A zsidó hitvallás , a „Sch’ma jisraél“ azt mondja ki, hogy csak egy Isten az Úr. Idézem: „Halljad Izráél: Az ÚR a mi Istenünk, az ÚR egyedül. És te szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből“ (4.Móz.6,4+5) Ezzel a hitvallással mintegy válaszol a zsidó nép a tizparancsolat első mondatára „Én az Úr (Jáhwé) vagyok, a te Istened, aki Egyiptomból, a szolgaság házából kivezetett téged. Ne legyenek idegen isteneid mellettem!“ (2.Móz.20,2+3).

Ezt a rendkivüli és közösségi hitvallást az egy Isten mellett, a zsidó vallás „átörökítette“ másik két világ-vallásra: a kereszténységre és az izlámra is. Mindkettö vallást tesz az „egy Isten“ mellett, jóllehet a külömbségeket is azonnal megvallja: az izlám azonnal hozzáfüzi, hogy az egy Isten, Allah és Mohamed az ö prófétája, mig a kereszténységben a „Hiszek egy Istenben“… tehát azonos kezdés után - szó van az „Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekröl“ , azaz a „Szentháromság“-ról.
De mindhárom vallásban az alap az „egy Isten“, akiben e vallás tagjai hisznek.

II. Az ös-keresztény egyház legismertebb hitvallásai

Nincs idönk más vallásokkal foglalkozni, ezért most már csak a keresztény hitvallásokra szorítkozom és pedig az első keresztény századok legismertebb hitvallásaira.

Ezeknek alapja, csirája mind a Bibliában keresendö, ahol rövid mondatok, olykor igazi „hitvallások“ olvashatók (pl. Péter hitvallás-tétele Jézusról: „Te vagy a Krisztus, az élö Istennek Fia“, vagy az ös-keresztény himnuszok szövegei a Pál leveleiben) és ezekböl állt össze később a ma ismert „Hiszek egy…“ vagy az u.n. “ nicea-konstantinápolyi hitvallás“ szövege. Ezeket együtt mondjuk, ezekkel megvalljuk hitünket, de ezek mégsem olyan bibliai szövegek, mint pl. A „Mi Atyánk“ a Jézus imája, amelyet olvashatunk a Szentirásban, (Mt. 6. és Luk. 11. fejezeteiben), hanem ezeket a szövegeket emberek fogalmazták meg és tettek – közös megegyezéssel - a keresztény egyház hitvallásaivá.

Hadd soroljam fel, miröl van szó?
Az u.n. „*ó-keresztény hitvallások*“ cím alatt ezeket ismerjük:
a./ Az ösi római hitvallás (Romanum) - K.u. 120- 130 körül -
b./ Az Apostoli hitvallás (Apostolicum) - K.u. 180 körül
c./ A Niceai hitvallás (Niceanum) – K.u. 325-ben

Megjegyzést teszek még e rész végén az u.n. „ó-keleti egyházak“ –ról ill. ezek hitvallásáról is.

a./ A „Romanum“ – az ösi római hitvallás valószínü már 125-135 között létezett, eredetileg görög szöveg volt (később forditották latinra) és a keresztelések alkalmával mondta el ezt a szöveget a felnőtt egyén , - még mielőtt megkeresztelték - mint a saját hitvallását. Ebböl a szövegböl alakult ki nehány évtized alatt a ma jól ismert „Apostoli hitvallás“. Érdemes meghallgatni a Romanum-ot elöször a latin forditásban, mert gyönyörűen cseng és szerintem sok kifejezést megértünk belöle (mig a görög szöveg kicsit „idegen” lenne számunkra).

A hagyomány szerint egy szerzetes, Aquileai Rufinus - aki történész is volt - fordította le ezt elöször görögből latinra:

„Credo in <u>deum patrem</u> omnipotentem;

et in Christum Iesum <u>filium</u> eius unicum, dominum nostrum,
qiu natus est de Spiritu sancto et Maria virgine,
qui sub Pontio Pilato crucifixus est et sepultus,
tertia die resurrexit a mortuis,
ascendit in caelos, sedet ad dexteram patris,
unde venturus est iudicare vivos et mortuos;

et in <u>Spiritum sanctum</u>,
sanctam ecclesiam, remissionem peccatorum,
carnis resurrectionem.“

Mindnyájan érezzük, hogy mennyire „otthon vagyunk” a latin nyelvben, szinte felesleges is a magyar forditás! Mégis, hallgassuk meg a mi nyelvünkön is ezeket az „eredeti mondatokat“, a mi „Apostoli hitvallásunk“ **alap-szövegét, a „római hitvallást”** (a fordítást én végeztem, latinból):

„Hiszek Istenben, mindenható <u>Atyában</u>;

és Jézus Krisztusban, az ö egyetlen <u>Fiában</u>, a mi Urunkban,
aki született a Szentlélektöl és szüz Máriától,
akit Pontius Pilatus alatt megfeszitettek és akit eltemettek,
harmadik napon a halottak közül feltámadt,
felemelkedett a mennyekbe,
ül az Atyának jobbján, ahonnan eljön itélni élöket és holtakat

és a <u>Szentlélekben</u>,

(hiszem) a szent egyházat, a bünök bocsánatát, a test feltámadását.“

Két megjegyzés e szöveghez: **1./ Nyilvánvaló, hogy nem a teljes „apostoli hitvallás“ szövege ez,**
2./ az eredti görög szövegben az Atya jelzöje „Pantokrátor“ – latinul:„omnipotentus“ –magyarul: mindenek fölött uralkodó (mindenható), mig a Krisztus jelzöje görögül: „monogené hüiosz“ – magyarra áttéve: egyetlen-szülött Fiú (egy-szülött)

Érdemes még arra is felfigyelnünk, hogy e szöveg 3. részében az „egyház“ főnevet nem illették mással, csak a „szent“ jelzővel (tehát sem katólikus, sem egyetemes, sem közönséges vagy keresztény/keresztyén egyház), hanem csak a „szent egyház“ megnevezés áll itt.

Ennyit a szép „Romanum“-ról, amelyet ma már így, mint közös hitvallást t.k. egy egyház sem használ, mert ezt kiegészitették és az új szövegeket megerősitették a zsinatok! De tudnunk kell, hogy ebből lett nehány évtized mulva:

b.-/ az „Apostolicum“ - az Apostoli hitvallás“ – amit mi , magyarok inkabb a „Hiszek egy...“ név alatt ismerünk, és

c./ a „Niceanum“ , - a niceai zsinaton elfogadott hitvallás szöveg. (Erről megjegyzem itt, hogy a magyar protestantizmusban e szöveg nem gyökerezett meg – illetve a gyülekezeteinkben nem használt!)

Ezekröl a következö pontok alatt még részletesen szó lesz.

*** * ***

De nézzük meg még itt, e bevezetöben, mi történt a keresztény egyházban az 5. században?

Az elsö századokban jelentösek voltak - hitvallások fejlödése szempontjából is - a Római Birodalom területén tartott keresztény zsinatok! Ezekre a zsinatokra a különbözö „területi egyházak“ képviselöi – föleg a püspökök – gyültek össze. Itt szögezték le a hitvallások szövegeit is.

Tulajdonképpen már az 5. században bekövetkezett egy elsö nagy szakadás a kereszténységben, mert ekkor határolták el magukat az u.n. „ó-keleti egyházak“ Rómától!

431-ben volt Efézusban egy fontos zsinat, majd 451-ben egy másik, Kalcedonban, s ezek után a zsinatok után a „Római egyháztól“ elszakadtak az „ó-keleti egyházak“ (németül: Altorientalische Kirchen), egy opoziciót képezve, aminek úgy dogmatikai (hittani), mint egyház-politikai következménye is lett.

Nem foglakozunk ugyan e konferencián a keresztény egyháztörténettel - a tavalyi konferencián volt az egyház története a témánk - de jó az, ha röviden megismerjük ezeket az „egyház-testeket“ is, amelyek ugyan a régi ritust (a keresztény liturgiát, az az istentiszteleti szertartást) megtartották, de függetlenítették magukat szervezetileg Rómától (tehát már az 5. században!)

Ide soroljuk :
1./ az egyiptomi kopt keresztény egyházat (ma kb. 10 millió híve van!)
2./ Az etiópiai ortodox egyházat
3. /Az eretreai ortodox egyházat
4./ A sziriai ortodox egyházat (Antochiai egyház)
5./ az indiai ortodoxokat (Malankara egyház)

Ezek az egyházak egymással egy egyház-közösséget alkotnak és úgy ismertek ma, mint a „monofizita“, vagy „keleti-orthodox“ egyházak (németül: orientalisch-orthodoxe Kirchen).

Az ó-keleti egyházak sorát kiegésziti – bár dogmatikailag=hittanilag velük nem azonos –

6./ a „keleti asszir egyház“, a z u.n. „nestoriánusok“ egyháza.

(Ennek tanitása tudatosan elkülöníti egymástól a Krisztus isteni és emberi természetét! – pl. Mária szerintük az ember „Jézus anyja“, de nem „isten anyja“, azaz nem „Isten-szülö“!)

Liturgiájukban az ó-keleti egyházak nagyon közel állnak a bizanci orthodoxiához, de tanításukban csak az elsö három u.n. „ökumenikus zsinatot“ ismerik el : – a niceait (325), a konstantinapolyit

(385) és az efézusi zsinatot (431). Ez utóbbit a keleti asszir egyház – amelyet az elöbb a hatodik ó-keleti egyházként soroltam fel - már nem is fogadta el, s igy nem egyezik a Jézusról tett hitvallása sem a többiekével.

Ezen egyházak fejlödésének története, hitvallásaik ismertetése igen messze vezetne, (és én nem is vagyok egyháztörténész!), de mai témánk, - a „hitvallások“ - szempontjából ezt azért el kellett mondanom, hogy lássuk, már az 5. században nem volt teljesen egységes a kereszténység tanítása (és így a hitvallása sem!)

De nézzük ezek után az elöadásom fö pontját, a legtöbb keresztény egyház közös hitvallását, amelynek ez a hivatalos neve:

III. AZ APOSTOLI HITVALLÁS (Apostolicum)

Megjegyzésként már az elején csak annyit ehhez a szöveghez, hogy a magyar fordítást az utóbbi 2-3 évtizedben átdolgozta egy ökumenikus bizottság és mi - a legtöbb gyülekezetünk – ma az új, „ ökumenikus szöveget“ mondjuk. (a régies formát az idösebbek még mindig nehezen adják fel, mert ezt így tanulták a konfirmaciói elökészíteskor ill. a vallásórán: „fogantaték, születék, megfesszítteték, meghala és eltemetteték, szálla alá poklokra, harmadnapon feltámada, felméne a mennyekbe…)

Én ma tudatosan az új, ökumenikus formát fogom használni és ennek szövegét hallgassuk meg előadásom e pontja elején:

„ Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtöjében.

És Jézus Krisztusban, az Ö egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szüz Máriától, szenvedett Pocius Pilátus alatt; megfeszítették, meghalt és eltemették. Alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadt a halottak közül, fölment a mennybe, ott űl a mindenható Atya Isten jobbján; onnan jön el ítélni élőket és holtakat.

Hiszek Szentlélekben.

Hiszem az egyetemes anyaszentegyházat, a szentek közösséget, a bünök bocsánatát, a test feltámadását és az örök életet. Ámen“

Ez tehát a „Hiszek egy…“ mai, általánosan elfogadott magyar szövege és hogy a forditásbeli fejlödést illusztráljam, utalok arra, hogy az itt használt énekeskönyvünk, - amely Stuttgartban jelent meg, s amelyen én is dolgoztam – az első kiadásban, 1984-ben, még a régi forditású „ Hiszek egy …“ és „Mi Atyánk…“ szövegét tartalmazza, mig a második kiadás 1991-ben (ez a vastagabb kötésű énekeskönyv) már az új, ökumenikus formát hozza. Javaslom ez uton is minden gyülekezetnek, hogy ezt, az új fordítást vezesse be és tudatosan használja!

Mi tulajdonképpen az „apostoli“ hitvallás?

Egy hivatalos vallástétel a Szentháromság Istenbe vetett hitről, amelyet a keresztélység magáénak vall és amelyet a katólikus és a legtöbb protestáns egyház, az anglikán egyházzal együtt megoszt és közösen vall. Az orthodox egyházak e helyett tudatosan a „Nicea-konstantinápolyi hitvallást“ fogadják el és vallják a maguk „hitvallásának“!

Az „apostoli” megnevezés nem azt jelenti, hogy valamelyik apostol írta, hanem azt, hogy az u.n. „apostoli korból” tehát az 1.-2. századból származik! Az apostolok – akik közé Pál apostolt is besoroljuk – vitték tovább az evangéliumot az akkor ismert világba és nyilván vallást tettek – munkatársaikkal együtt - arról az Istentröl, akiben hittek: Az Atya, Fiúról ,Szentlélek Istenröl !

Az apostoli hitvallás „felosztása” is ennek megfelelö:

Az elsö rész beszél az Atya Istenröl, a második a Fiú Istenröl, a harmadik a Szentlélek Istenröl és ennek hatásáról az egyházban, a hívek között.

a./ „Hiszek Istenben, mindenható Atyában...” Az első , rövid rész általában nem okoz gondot a magyarázónak: Az „Atya” azonos azzal az Istennel, aki a teremtője a világnak, a „mennynek és földnek” , s ez alatt mi nyilván az univerzumot, a világmindenséget értjük.

Az „Atya” kifejezést Jézus alkalmazta a teremtő Istenre és nekünk, embereknek is ajánlotta, hogy így imádkozzunk Istenhez, igy nevezzük Őt: „Mi Atyánk...” A gyermeki bizalom kifejezése is tehát az, amikor Istent az ember így szólitja: „Atya” vagy „Atyánk”! Megjegyzem, hogy annak az Istennek, akit mi bizalommal Atyánknak és Teremtönknek vallunk, az „anyai” tulajdonságait sem vitathatja el senki: szerető, gondviselö, megbocsájtó, átölelő, óvó, aggodalmaskodó, jóságos, segítő, féltö – mindez benne van az „Atya „ szóban.(ezért sem tartom helyesnek azt, hogy – femenista teológusok nyomására – mi is elkezdjük Istent „anyánknak” nevezni! Isten személyében senki sem gondol – a komolyan gondolkodók között – csak egy „férfire”, még akkor sem, ha őt mennyei „Atyánknak” nevezzük.)

Talán az Atya itt használt jelzöje szorul egy kis magyarázatra: azt valljuk, hogy „mindenható” az Isten, mindenütt jelenvaló, „hat” e világban és Ura e világnak. Ez nyilván egy „hitbeli” tétel és nem egy „világi” u.n. „hatalom-politikai” kérdés. Ha Isten láthatatlan személy, de mindenütt jelenvaló és ható, akkor feleslegessé válik az a további kérdés is, hogy „miért nem tesz Isten valamit e világban a sok igazságtalanság ellen” - t.i. ha Ö „mindenható”? Válaszom: Isten az embernek szabad karatot, szabad döntést adott itt e földön és mi nem tehetjük Őt felelössé a mi emberi igazságtalan tetteinkért! Ez nem jelenti azt, hogy Istent nem érdekli a világ sorsa és egyedül mi emberek döntünk a világ jövöje felöl, hanem azt, hogy mi egy olyan Istenben hiszünk, akinek valóban hatalma van e világ kormányzására, de nem a mi elvárásunk, elgondolásunk szerint! Hogy Isten nem úgy cselekszik, ahogyan mi akarjuk, az nem jelenti sem azt, hogy ö nem tud cselekedni, sem azt, hogy ö nincs jelen e világban ! (Példa számora az Isten cselekvö ereje és hatalma kérdésben a világi hatalmak hirtelen szétesése, amire a logikusan gondolkodó ember nem számit és mégis egyszerre megtörténik). Isten megtehet mindent! Ezt vallja mi hitvallásunk is, amikor azt mondjuk: hiszek... a „mindenható Atyában”.

b./ (Hiszek) „...Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában..."

ez a második szakasz az apostoli hitvallás leghosszabb része és mégis csak „vázlatosan" tudja leírni azt, hogy ki Jézus, ki az Isten Fia, akiben mi hiszünk?

Nincs tehát benne mindaz, amit Jézus tett, - tanítása, gógyításai, csodatettei - csupán arra szorítkozik e hitvallás, hogy Jézus füldi és mennyei volta u.n. „ alap-adatait" (Eckdaten) rögzítse. Tehát : született, meghalt, feltámadt, felment ismét az Atyához a mennybe... De talán ezek voltak a legfontosabb kijelentések az Fiú személyéröl abban a korban és abban a világban.

Itt hadd álljak meg röviden egy kifejezésnél, ami nem olyan egyszerüen érthetö: az „egyszülött" szónál. Görögül a „monogenész", latinul „ filium eius unicum"- kifejezések állnak itt és e megjelölésre már utaltam a „romanum" elemzésénél. A latin kifejezés szószerinti lefordítása t.k. egyszerű magyarra: „ az Ő egyetlen (!) fia" megjelölés a szószerinti visszaadása a latinnak. A magyar fordítás viszont inkább a görögre tér vissza: a „monogenész"- szóra és inkább azt hangsúlyozza, hogy ez a „Fiú" az „egy-szülött"-je az Atyának.

Nyilván azt kivánja ezzel aláhúzni a hiotvallás, hogy ilyen „fia" nincs még egy a Teremtő Istennek. Az „egyszülött" magyar kifejezés mégsem túl szerencsés erre a megjelölésre, mert egy logikusan gondolkodó magyar ember megjegyezheti: hát talán van Istennek „két-szülött" vagy „három-szülött" Fia is ? Ha a latinból fordították volna, akkor ez kellene itt álljon: (hiszek) „Jézus Krisztusban, az Ő egyetlen Fiában..." (E nyelvi gondra itt csupán utalni akartam!)

Jézust „Urunknak" nevezi ezután a hitvallás – és ez igen fontos volt abban a korban - ugyanúgy mint ma is –t.i. Jézus nem egy ember csupán – húzza alá a hitvallásunk – hanem Úr az emberek fölött. Éspedig olyan Urunk van, aki testvérünk és egyuttal Isten Fia, az Úr Isten küldöttje ebbe a világba. Ezt a következö mondat részletesen kihangsúlyozza:

„...született Szüz Mártiától – (nagy „Sz"-el írjuk !)– fogantatott Szentlélektöl".

Itt is vitára ad okot a szöveg, de ez a vita föleg a „szűztöl való születés" kérdése körül mozog és nem annyira a Szentlélek általi fogantatást vitatja. Én ez utóbbival kezdem: Isten Szentlelke szállt Máriára – a szép bibliai történet szerint, ahogyan azt Lukács leirta (Luk.1,26-38) – és az isteni Lélek , a Szentlélek által fogant, azaz lett terhes a fiatal szüz, Mária. Ha erröl az oldalról kezdjük vizsgálni a kérdést és hisszük azt, hogy Isten „mindenható" , - ahogyan az elözö szakaszban már megvallottuk - akkor ez a mindenható Isten vitán felül megteheti, hogy egy szüz-leány , egy hajadon, gyermeket várjon, teherbe essen, egy férfi „közremüködése" nélkül! A biológiai törény , a fogantatás, ill. fogamzás vitája egy „hit-kérdéssel" kapcsolatban szerintem nem visz eredményre, söt felesleges.

Azért annyit hozzáfüzök itt e kérdéshez, hogy a keresztények számára nyilván fontos volt, hogy az a Krisztus, akit ök Isten Fiaként imádtak, az „isteni" körülmények között jöjjön e világra és nem az emberi szabályok szerint! Nyilvánvaló viszont a hitvallás célja: a Jézus Istentöl és embertöl való származásának egységére való figyelés! Jézus, Isten Fia a Szentlélek által nemzett, de asszony által fogant és született Fiú!

A szenvedéstörténetet, a Jézus „passióját” nagyon jól összefoglalja az apostoli hitvallás:

„...szenvedett Poncius Pilátus alatt; megfeszítették...meghalt... eltemették.” Itt csak annyi a megjegyzésem az új fordítás szövegéhez, hogy amint mi, magyarok sok idegen nevet magyarosítottunk már, - pl. Luther Márton, vagy Kálvin János nyilván „magyar” nevek ill. személyek lettek- úgy a római helytartó neve is már „magyarosítva” szerepel a mi szövegünkben, nehogy valaki „Pontiusz”-t mondjon „Poncius” helyett! (azért a nevek át-irásával vigyázni kellene, mert egy napon Georg Bernard Shaw neve majd „magyarosítva” „Só György ”-ként fog megjelenni!) De hagyjuk az irodalmi csodákat és térjünk vissza a hitvalláshoz:

A Jézus halálához füz e hitvallás még egy fontos mondatot: „ ...alászállt a poklokra”. Itt nyilván két dolog hangsúlyozása volt fontos: Először az, hogy Jézus valóban meghalt, nem tetsz-halott volt, másodszor pedig az, hogy az „alvilág” , a halottak világa is benne van Isten világ-megváltó tervében és Jézus ott is jelen volt és a halál felett győzedelmeskedett, mert a következö mondat ezt hirdeti:

„... harmadnapon feltámadt a halottak közül...” Itt én elismeréssel adózom az új fordításnak, mert éppen ezt hangsúilyozza ki az új szöveg, hogy Jézus a halottak között volt (!) és közüllük kelt ismét életre Isten akarata szerint. A régi szöveg „... harmadnapon feltámadott halottaiból” teljesen zavaros számomra. Mit értsek az alatt hogy „halottaiból”? Vagy a halálból támadt fel, vagy a halottak közül, de „halottaiból” semmiképpen nem helyes! (Mégis így mondtuk ezt évszázadokon keresztül, anélkül, hogy rákérdeztünk volna: mit jelent : „halottaiból”? Vannak Jézusnak „halottai” – és hogy lehet ezek-ből, t.i. a „halottaiból” feltámadni?)

A középső szakasz – a hitvallás második részének - utolsó gondolata végül bezárja a kört: amint Jézus eljött e világba, megszületett és ember lett, úgy el is hagyja e világot és visszatér Isten világába, a mennybe az Atya jobbjára:

„...felment a mennyekbe, ott ül Istennek, a mindenható Atyának jobbján...”

A mennybemenetel ünnepét évente megünnepeljük ugyan a keresztény világban, de sokan ma már nem tudják elképzelni e csodát és nem is hisznek a „mennybemenetel” eseményében. Néhány gondolat ehhez: A Jézus mennybemenetelét sohasem szabad egy „helyhez” kötni! A szó : „mennyekbe” ment – ez bibliai kifejezés az Isten országa, a menyország megjelölésére. Az eredeti héber szövegben valóban „mennyek”-ről van szó, ami talán segít abban, hogy nem egy, nem egyetlen helyre gondolunk, hanem a mindenségre, ahol Isten van – Isten országára! Ott van tehát Jézus, Isten Fia, ahonnan jött és ahova visszatért: Istennél. A következö megjelölés pedig, hogy ott „ül az Atyának jobbján” szintén egy kép, egy szimbólum annak kifejezésére, hogy a mennyei hatalmat teljesen visszakapta! Semmi nem választja már el az Atyától, Ő az a Logos(a görög Bibliában) = az Ige, Isten beszéde, Isten Igéje, aki kezdettöl fogva ott volt Istennél és aki által – a János evangéliuma szerint – ez a mindenség keletkezett: „Az Ige (Logos) Istennél volt és Isten volt az Ige... és az Ige testté lett, lakozott közöttünk, láttuk az Ö dicsöségét, mint az Atya egy-szülöttjének dicsöségét...” (Ján.1, 1+14) Igy mi is jobban „látjuk” az Apostoli hitvallás „hátterét”. Az elsö keresztények a BIBLIA alapján vallják Jézust, a Krisztust, az Isten Fiának.

A zárómondat e szakasz végén pedig ezt hirdeti, hogy ez az Úr, akinek hatalma van, „eljön ítélni élőket és holtakat". Ez a Jézus visszajövetelére vonatkozó hit-tétel, az t.i. amit az ó-keresztények vártak már az elsö században és különösen abban az időben, amikor szenvedtek a külső, világi nyomás és üldözés alatt és remélték, hogy Jézus hamar visszajön és akkor megvalósúl Isten országa. Megjegyzem, ez a „várakozás" ma már egyre kevesebb keresztény emberben él és nem csak az az oka ennek, hogy Jézus „időszámítása" más mint a mienk, hanem az is, hogy a keresztény-üldözések a 4. századtól lényegesen alábbhagytak és a vágy egy mielöbbi „Isten-országa" után így a bizonytalan jövöbe csúszott el. Ezt alá szeretném húzni, amikor kiemelem, hogy a hitvallásban minden alkalommal elmondjuk – de talán csak szokásból mondjuk – hogy „ahonnan eljön ítélni élőket és holtakat."

c./ Az apostoli hitvallás harmadik részének két fö témája van: A Szentlélek Istenben való hit hangsúlyozása (így lesz csak teljes a Szenthátromság-Egy-Isten-hit!) és az egyházra ill. annak tagjaira, híveire vonatkozó hitvalló kijelentések.

Ennek elemzése is több időt igényelne, de most nem fordíthatok időt erre, csupán megjegyzem, hogy a kesöbbiekben az apostoli hitvallás e harmadik részét is kiegészítette az egyház (főleg az u.n. „Nicea-Konstantinápolyi hitvallás"-ban, amely az 5. század „új" hitvallása lett, s amelyet, mint említettem az orthodox egyház a hitvallásként őrzött meg).

Zárom az „Apostoli hitvallás" rövid elemzését itt azzal, hogy ennek végső szövege bizonnyal a 2.sz. végén, s a 3. század elején alakult ki és az akkori kereszténység ezt, az „apostoli hitvallást" tette hite kijelentésének és megvallásának alapjává az egész Római Birodalom területén, s amelynek főleg a latin-nyelvű formája – az „apostolicum" – lett a sok más nyelvre lefordított hitvallás-szövegek alapjává.

IV. A „NICEAI" HITVALLÁS (NICEANUM)

Ez a hitvallás az „Apostoli hitvallás"- ra alapoz és annak kiegészítését tartalmazza. Nyilván azért bővítették, egészítették ki az addig használatos „apostolicum" szövegét, mert a hitviták szükségessé tették egy-két fogalom tisztázását.

A Niceában, 325-ben tartott zsinat volt az első u.n. „ökumenikus zsinat" és ezen t.k. az egyházatyák egy tévtan – az Ariánus tana – ellen foglaltak állást úgy, hogy a Jézus személyével kapcsolatos tévtanítást végül elvetették.

Megjegyzem itt, hogy ezt a hitvallást elfogadták az u.n. ó-keleti egyházak is és ezen az első „ökumenikus" Niceai zsinaton 318 „szent-atya" (püspök) vett részt. Mivel itt részleteiben nem tárgyalhatom e hitvallás egész szövegét – az idő rövidsége miatt sem – célúl tűztem ki ennek a szövegnek csupán az ismertetését – felolvasását - és azoknak a különbségeknek a felsorolását, amik megmutatják, mit tettek hozzá a püspökök és teológusok abban az idöben a már közismert

keresztény hitvalláshoz : az apostolicumhoz! Számomra is igen érdekes felfedezés volt ennek a szövegnek a olvasása és elemzése, mert valóban nálunk nem használt ma már ez a hitvallás!

A legfeltünőbb az ebben a szövegben , hogy a hitvallást <u>többes-szám első személyben</u> fogalmazták meg, tehát a <u>közösségi</u> jelleget kivánták ezzel hangsúlyozni! Nem „én hiszek", hanem: „mi hiszünk" (magyarra én fordítottam itt le e szöveget , s igyekeztem szó szerint visszaadni az egészet:

„Hiszünk egy Istenben, a mindenható <u>Atyában</u>,
Minden látható és láthatatlan teremtőjében.

És az egy Úr Jézus Krisztusban, Isten <u>Fiában</u>,
aki, mint az Atya egyszülöttje, egy az Atyával,
Isten az Istenből, fény a fényből, valóságos Isten a valóságos Istenből,
aki fogantatott (akit nemzett az Atya), nem teremtetett, egy-lényegű az Atyával,
általa teremtetett minden, ami a mennyben és a földön van.

Alászállt hozzánk, emberekhez, a mi üdvösségünkre testet öltött és emberré lett,
Szenvedett és harmadnapon feltámadt,
felment a mennybe, eljön ítélni élőket és holtakat.

És (hiszünk) a <u>Szentlélekben."</u>

Bevalljuk, elég ismeretlen számunkra ez a hitvallás-szöveg. Kár pedig, mert nagyon értékes a tartalma és érdemes megfiogyelni, mit akar kihangsúlyozni ezzel az akkori kereszténység.

Ha a különbségekre akarok még utalni az „apostoli" és a „niceai" hitvallás szövege között, akkor ezek tünnek fel:

a./ a Niceai hitvallás szövege többes-számú megfogalmazásban van: „ Hiszünk..."
b./ a Niceai hitvallás jól kihangsúlyozza Jézusnak az Atyával való egységét és az ő istenségét
c./ Ez a hitvallás elhagyja Szűz Mária és Pilátus nevét és az egyházról sem beszél

Ennyit dióhéjban a Niceaia hitvallásról.

Azt kell még tudnunk, hogy ezt a szöveget is <u>kiegészítette</u> később az a zsinat, amely az 5. sz. elején Konstantinápolyban volt, s ezután kapta az így letrejött, - s már számunkra ismertebb szöveg - a „<u>Nicea-Konstantinápolyi</u> hitvallás" nevet. Ez utóbbit használja ma számos egyház – az anglikánok és ortodoxok különös előszeretettel. Olykor ezt a hosszabb szövegű hitvallást tévesen csak „niceai hitvallásnak" nevezik. (Ezt a szöveget is elolvashatjuk a kiosztott lapon!)

Megjegyzem, hogy Németországban az új német <u>evangélikus</u> énekeskönyvben kinyomtatták ezt a szöveget is -közvetlenül az „Apostoli hitvallás" szövege után - a „Niceai hitvallás" címszó alatt (de ez a szöveg t.k. a „Nicea-Konstantinápolyi hitvallás" szövege!). Én ezt gyakran felolvasom istentiszteleten együtt a német gyülekezettel – főleg keresztelések alkalmával – mert ez fontos hit-tételeket tartalmaz és ebben a hitvallásban pl. a keresztségröl is szó esik. Sajnos itt ma nincs időnk ennek a hosszabb hitvallás-szövegnek is az elemzésére.

De, mindebből azt láthatjuk, hogy nem „egy” hitvallása volt és van csupán a kereszténységnek, s jó ha tudatosodik bennünk, mai hívő emberekben , hogy több ilyen régi, szép hitvallásunk létezik.

Köszönöm e bevezető iránti figyelmet és örvendjünk ezután a ma következő két előadásnak!